

Motion till riksdagen 2011/12:Ub457

av Mikael Damberg m.fl. (S)

Politik för grundskolan

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en kunskapsbaserad ekonomi kräver investeringar i skolan.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en långsiktig skolpolitik.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett utbildningspolitiskt mål för grundskolan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lämplighetsprov, lärares kompetensutveckling, lärares karriärvägar och skolans organisation.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skolledarnas centrala roll som pedagogiska ledare.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning om skolan i skolan.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en skola som ger alla elever samma chans att lyckas i skolan.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att resurser ska fördelas till skolor och elever efter behov.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kunskap och uppföljning.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stimulera kreativitet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utmaningar för duktiga elever.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om läsförmåga.

Fel! Okänt namn på

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om språkkunskaper.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om matematik.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om it i skolan.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skapande skola.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om studie- och yrkesvägledning.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skärpta villkor för alla skolor.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kommunernas inflytande vid etablering av fristående skolor.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skattemedel avsedda för skolan ska gå till skolan.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det måste bli lättare att välja skola utifrån fakta.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förbud mot avgifter i skolan.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en modern elevhälsa.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om studiero.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbete mot mobbning och kränkande behandling.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införande av en lag motsvarande lex Sarah för skolan.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en jämställd skola.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lärande hela dagen.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om självstyrande skolor.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om elevinflytande.

En kunskapsbaserad ekonomi kräver investeringar i skolan

En kunskapsbaserad ekonomi börjar i en skola där alla barn lyckas. Utbildning är nyckeln till frigörelse och utveckling för individen. Sverige är och ska förbli en nation som satsar på kunskap. Däri ligger vår konkurrenskraft. Vägen framåt är inte låga löner och sämre arbetsmiljö. Ska vi möta utmaningen som ett modernt land som investerar för framtiden måste vi investera i grundskolan idag.

Vi vill skapa en modern kunskapsskola med kvalitet och kreativitet i centrum. Alla skolor ska vara bra skolor och det kräver ett skolsystem där den enskilde elevens utveckling står i centrum. Det kräver också att resurser fördelas till skolor och elever efter behov. Den svenska skolan har i flera år nått allt sämre resultat och har samtidigt tappat i internationella kunskapsmätningar. Vi vill därför se en bred kvalitetsöversyn på grundskolan.

För att nå framgång med skolan prioriterar vi tre områden: investeringar i lärarna och bättre undervisning, politik för ökad likvärdighet och minskad skolsegregation samt fokus på de framtidskompetenser som eleverna behöver för sitt kommande arbetsliv.

Vi behöver en långsiktig skolpolitik. Ett barn som går i skolan i tolv år kan få uppleva fyra olika regeringar med helt olika skolpolitik bara under sin skoltid. Det är inte rimligt. Lärare och elever måste få arbetsro och veta vad som gäller. Hittills har regeringen varit helt avvisande till en långsiktig skolpolitik i Sverige. Vi är beredda att komma överens om viktiga skolfrågor så att skolan kan få arbetsro och tid att utvecklas.

Utbildningspolitiskt mål för grundskolan

För femte året i rad är det en lägre andel av eleverna i grundskolan som når målen i matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk, och som är behöriga att komma in på gymnasieskolans nationella program. Det är nu så många som 12 procent av eleverna som inte är behöriga att gå vidare till gymnasieskolan. Att en så stor andel av eleverna i grundskolan och gymnasieskolan inte når målen är ett av våra stora samhällsproblem. Vi är övertygade om att detta är en utveckling som går att vända men att det kräver en tydlig målsättning och strategi.

Vårt utbildningspolitiska mål vad gäller grundskolan är att alla elever ska nå målen i grundskolan och som ett mål på vägen vill vi till år 2020 halvera andelen elever i grundskolan som inte är behöriga att börja på något av gymnasiets nationella program, från idag 12 till 6 procent.

Sverige ska komma väl ut i internationella jämförelser och vårt mål är att vi ska vara bland de tio främst länderna i matematik, naturvetenskap och läsförmåga och vara bland de fem främsta länderna när PISA nu börjar mäta kreativitet.

Fel! Okänt namn på

Staten och kommunerna behöver gemensamt ta fram en strategi för att de nationella målen ska kunna uppnås. De kommuner som är nära eller redan uppnår de nationella målen ska spurras att lyckas än bättre. De kommuner som har långt kvar innan de når de nationella målen ska ges särskilt stöd för att göra det.

Lärarna är viktigast

Det enskilt viktigaste för elevernas resultat är att de möter en riktigt bra lärare. Kvaliteten i ett utbildningssystem kan aldrig bli högre än kvaliteten på dess lärare. Ökande kunskapsresultat i den svenska skolan kräver att många ambitiösa och duktiga studenter väljer att utbilda sig till lärare. Då måste det också löna sig bra att utbilda sig till och arbeta som lärare.

Vi är positiva till lämplighetsprov och vill pröva att förändra antagningen till lärarutbildningen. Vid några utvalda lärarhögskolor vill vi pröva att bygga antagningen inte enbart på studieresultat utan också på omfattande tester som prövar lämpligheten och intresset för läraryrket.

Vi vill se fler karriärvägar för lärare i skolan. Skolhuvudmännen bör tillvarata den kompetens som lärarna besitter och stimulera till professionell utveckling och större ansvarstagande i skolan. Det kan exempelvis handla om att ta ansvar för ämne och ämnesutveckling, kvalitetsarbete, bedömning och betygssättning, handledarskap för lärarstudenter samt mentorskap för nyutbildade lärare.

Kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling måste vara naturliga inslag i lärarrollen, och stödjas genom gemensamma satsningar från staten och skolhuvudmännen och med huvudsaklig förläggning vid högskolor och universitet. Dagens system för kompetensutveckling för lärare där staten bestämmer sig för att vidareutbilda lärarna inom än det ena än det andra skapar inte den långsiktighet eller lokala anpassningen som krävs.

Lärarna behöver bli varse sina egna styrkor och svagheter, lära sig att utveckla undervisningsmetoder och vara motiverade att kontinuerligt utveckla sina kunskaper. Arbetssättet inom skolan måste vara öppet så att varje skola blir en lärande organisation. Lärare behöver lära av varandra och duktiga lärare coacha andra. Goda praktiker kan på så sätt få spridning. Kunskaper och undervisningsmetoder måste hela tiden uppdateras och förfinas. Skolledningen har ett stort ansvar för att skapa ett öppet klimat och ge förutsättningar för lärarna att utvecklas i sin yrkesroll. Vi vill också se över möjligheterna att ta bort administrativa uppgifter från lärarna och på så sätt frigöra tid för lärarna så att de har tid att utveckla undervisningen. På så sätt vill vi utveckla skolans organisation.

Skolledarnas centrala roll som pedagogiska ledare

Skolledarna har en central roll för utvecklingen av och resultaten i skolan. De ansvarar för skolans pedagogiska utveckling, att de nationella målen följs och att skolans resultat följs upp, och de ska samtidigt vara arbetsledare med ett ekonomiskt ansvar att bygga en organisation för att nå högsta möjliga måluppfyllelse. Vi vill stärka skolledarnas pedagogiska roll med den obligatoriska statliga utbildningen för skolledare och tillse att varje skolledare ska bli certifierad efter genomförd utbildning. På sikt ska alla skolledare i landet ha denna certifiering för att få anställas som ledare inom skolans verksamhet.

Forskning om skolan i skolan

För att Sverige ska ha en högkvalitativ skola krävs att undervisningen och de pedagogiska metoderna står på solid vetenskaplig grund. Skolforskningen behöver utvecklas. Staten behöver öka dagens mycket begränsade anslag till utbildningsvetenskaplig forskning. Lärarutbildningen måste ha en större förankring i forskning och utbilda vana forskningskonsumenter. Forskningen måste också ha en närmare koppling till verksamhetens behov och frågor som är angelägna för skolan. Detta kräver ett nära samarbete och dialog mellan forskare och skolan. Fler yrkesverksamma lärare ska också ges möjlighet till egen forskning som en del av eller parallellt med sitt ordinarie arbete.

En ny organisation för att sammanställa forskning och en förstärkt organisation för att sprida och se till att forskningsresultat kommer till användning behövs och är en viktig del i att vända den negativa utvecklingen på skolans område.

En skola som ger alla elever samma chans att lyckas i skolan

Svensk skola har inte bara tappat vad gäller resultat. Vi har även tappat vår tätposition vad gäller likvärdighet i skolan. I Sverige spelar elevens socioekonomiska bakgrund numera lika stor roll för vilka resultat de når i skolan som i Tyskland och USA. Det är inte länder som vi är vana att jämföra oss med i dessa sammanhang. Den ökande skolegregationen är en av huvudförklaringarna till de sjunkande kunskapsresultaten. Detta är djupt allvarligt och ett stort misslyckande för skolpolitiken vars mål ska vara att ta vara på varje elevs potential.

Skillnaderna mellan olika elevgruppers resultat i grundskolan är mycket stora, särskilt om man ser till föräldrarnas utbildningsbakgrund och om eleverna har utländsk bakgrund. År 2010 är det drygt 95 procent av eleverna

Fel! Okänt namn på

med minst en högskoleutbildad förälder som når behörighet till gymnasieskolan men motsvarande andel för elever vars föräldrars högsta utbildningsnivå är gymnasieskola respektive grundskola var 86 respektive 64 procent.

Drygt 91 procent av eleverna med svensk bakgrund når behörighet till gymnasieskolan men motsvarande andel för elever med utländsk bakgrund är 75,5 procent. Inom gruppen elever med utländsk bakgrund finns stora skillnader. Elever som är födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar eller som invandrat till Sverige före ordinarie skolstart är det drygt 84 procent som når behörighet till gymnasieskolan. Men bara drygt 54 procent av eleverna med utländsk bakgrund som kommit till Sverige efter ordinarie skolstart når behörighet till gymnasieskolan.

Mellan flickor och pojkar finns det en viss skillnad i andelen behöriga till gymnasieskolan. 89,9 procent av flickorna och 87,6 procent av pojkarna når behörighet till gymnasieskolan en betydligt större skillnad till flickornas fördel finns vad gäller genomsnittligt meritvärde.

Sverige bör föra en politik för såväl höga kunskapsresultat som en likvärdig skola där varje barn och ungdom når målen och utvecklar sin fulla potential. Det finns ingen motsättning mellan höga kunskapsresultat och en likvärdig skola – se på Finland, Sydkorea och Kanada. De lyckas med både och, det kan vi också göra men det kräver en ny skolpolitik.

Vårt mål är en sammanhållen skola där elever med olika bakgrund lär av varandra och där alla elever ges samma chans att lyckas i skolan. Vi anser att det ska föras in ett nytt övergripande mål för skolan. Liksom högskolelagen ställer krav på lärosätena att arbeta med breddad rekrytering anser vi att det ska föras in ett nytt övergripande mål för skolan i skollagen: Skolhuvudmännen ska arbeta för att sammansättningen av elever i varje skola ska vara heterogen vad gäller kön, social och etnisk bakgrund. Vi vill också se mer av organiserat samarbete mellan skolor med olika elevsammansättning.

Vi vill att resurser fördelas till skolor efter elevernas förutsättningar och behov. Det kan te sig som en självklarhet men är inte det. De flesta kommuner fördelar pengar till skolorna huvudsakligen utifrån hur många elever de har utan att ta hänsyn till behoven i elevgruppen. Enligt Skolverkets rapport ”Resursfördelning utifrån förutsättningar och behov” från 2009 så finns det bara i ungefär var fjärde kommun en generell tilläggsresurs som skolor får utifrån sin socioekonomiska struktur. Resurser differentieras inte tillräckligt mycket med tanke på de stora skillnader som finns i skolors förutsättningar för sin verksamhet. Skolverket menar att det här systemet bidrar till att öka ojämlikheten i den svenska skolan. Det kan inte få fortsätta. Resurserna måste fördelas efter skolors och elevers behov och det bör framgå av skollagen.

För att öka resultaten och särskilt stödja de elever som inte har ett starkt stöd i skolarbetet hemifrån är mer resurser till skolan avgörande. Varje barn har rätt till det stöd han eller hon behöver för att nå kunskapsmålen.

Språkförskolor och en samlad strategi för hur skolan ska möta nyanlända barn ska bidra till en jämlik skolstart. Skolan kan höja barns språkfärdigheter genom ett systematiskt arbete med språkutveckling. Kunskaper i svenska och modersmål är starkt korrelerade till skolframgång i stort, och därför vill vi utveckla undervisningen i svenska som andraspråk och modersmålsundervis-

ningen genom högre behörighetskrav för lärare, kompetensutveckling av lärarna och utveckling av undervisningen. Vi vill också utveckla nationella bedömningsverktyg för vilka elever som har behov av att läsa svenska som andraspråk. Lärare i svenska som andraspråk ska ha lika höga krav på behörighet som lärare i svenska i respektive årskurs. Modersmåslärare ska inte vara undantagna från kravet på lärarlegitimation utan ska ha en lärarutbildning och ämneskompetens i modersmålet. De kan därmed också undervisa andra elever i moderna språk.

Att involvera föräldrarna i barnens skolgång är en viktig faktor för att förbättra elevers resultat, inte minst för elever vars föräldrar inte själva har lyckats i skolan eller har en mycket kort egen skolgång. Många föräldrar efterfrågar också stöd i fråga om hur de kan stödja sina barn i skolarbetet. Vi vill utveckla samverkan mellan skolan och elevernas hem. Framgångsrika metoder för hur skolan på bästa sätt kan involvera föräldrarna i barnens skolgång i syfte att höja elevernas kunskapsresultat bör samlas och spridas.

Om det finns fler sökande än platser vid en fristående skola får skolorna basera sitt urval på kötid, syskonförtur och en geografisk närhetsprincip. Då kötid sannolikt är ett kraftigt socialt segregande urvalsinstrument bör det ses över om lottnings till grundskolor med fler sökande elever än platser skulle vara ett bättre urvalsinstrument, jämte syskonförtur och närhetsprincip.

Kunskap och uppföljning

Det finns inget viktigare mål i skolan än kunskapsmålet. Skolans centrala uppgift är att ge alla elever gedigna kunskaper och lust att ständigt vilja lära mer. Insatser i förskolan och under de tidiga åren är centrala. Förskoleklasser förbereder barnen för grundskolan genom att föra samman förskolans pedagogik i mötet med skolans undervisning. Målen för skolan måste bli färre och tydligare. Varje enskild elevs kunskapsutveckling ska systematiskt följas upp och utvärderas varje termin från första årskurs så att brister upptäcks i tid och resurser och insatser kan sättas in.

Varje barn och ungdom ska nå skolans kunskapsmål och ska få utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. Undervisningen måste bättre se till varje enskild elevs behov och förutsättningar. För elever som lär sig grunderna måste fokus ligga på att fortsatt locka till nytt lärande.

För elever i behov av särskilt stöd för att uppnå målen ska det finnas mer stöd att tillgå. En del behöver extraundervisning, men det kan också handla om fler lärare och mindre undervisningsgrupper i vissa ämnen eller vid vissa tillfällen.

Att vara nyskapande, kunna omvandla idéer till handling och ha en vilja att tänka nytt och annorlunda är viktigt för utvecklingen av samhället men också för elevens möjlighet att lyckas väl på sin framtida arbetsmarknad. Elevernas framtida arbetsmarknad kräver att skolan stimulerar elevernas kompetens och vilja till kreativitet. När PISA nu börjar mäta kreativitet ska Sverige vara bland de fem främsta länderna.

Fel! Okänt namn på

De individuella utvecklingsplanerna bör utvecklas till ett kontrakt mellan skolan, eleven och hemmet. Med den individuella utvärderingen som grund ska skolan skriftligen precisera vilka insatser som görs för att stödja elevens kunskapsutveckling och eleven och hemmet ska tydliggöra vilka insatser de avser att göra för att ta sin del av det gemensamma ansvaret. Kontraktet är en del av dialogen mellan elev, hem och skola och ska inte betraktas som en offentligt upprättad handling. Nya nationellt kvalitetssäkrade prov och tester i läsning, matematik och engelska bör tas fram för de tidiga åldrarna. Detta kan bli ett hjälpmedel för skolor och lärare att prioritera resurser och sätta in insatser där de behövs mest och bäst. När de individuella utvecklingsplanerna utvecklas kan insatser prioriteras och preciseras för att möta och stödja varje elevs utveckling.

Alla skolor ska vara bra skolor, och alla barn och ungdomar ska få en god och likvärdig utbildning. Det kräver långsiktighet och ansvarstagande av beslutsfattare på alla nivåer. Dagens och morgondagens elever måste få chans till en utbildning som på bästa sätt rustar dem för framtiden.

Det krävs ett nationellt ansvar för kunskapsuppföljning och resursfördelning. Ett program för kvalitetssäkring av den svenska skolan bör tas fram, som innehåller tydliga kvalitetsmått som alla skolor måste uppfylla, och man bör dessutom ta fram system för uppföljning av elevernas kunskapsutveckling i varje årskurs från första klass samt stödåtgärder så att alla skolor ges reella möjligheter att leva upp till kraven.

Skolornas resultat bör utvärderas varje år och för de skolor som inte når kvalitetsmåten ska huvudmannen, kommunen eller den fristående skolan, ha en lagstiftad skyldighet att upprätta en handlingsplan som visar vilka åtgärder man avser att vidta för att förbättra resultaten. Handlingsplanen ska godkännas av Skolverkets inspektion. Skolor som inte möter kvalitetskraven ska ytterst kunna stängas.

Vi har sett en omfattande betygsinflation i skolan. Det är av största vikt att betygen är likvärdiga mellan skolor och delar av landet då de annars förlorar sitt värde. Den externa kontrollen av betygssättning bör stärkas och nationella prov bör rättas av person utan koppling till den skola vars prov rättas.

Utmaningar för duktiga elever

För elever som snabbt tillägnar sig kunskap ska undervisningen innebära en utmaning och det ska bli lättare att få gå vidare, lära mer och djupare. Den elev som vill ska kunna läsa kurser på gymnasienivå. Vattentäta skott mellan olika skolformer som hindrar individens utveckling ska undanröjas.

Läsförmåga

Att läsa, skriva och räkna utgör på många sätt de grundläggande färdigheterna för den övriga kunskapsinhämtningen i skolan. För att stärka elevernas utveckling inom dessa områden vill vi socialdemokrater investera i lärares kompetensutveckling och mindre klasser i de tidiga skolåren.

Svenska 15-åringar halkar efter vad gäller läsförmåga. Hela 17 procent av Sveriges 15-åriga elever anses vara svaga läsare. 15-åringarna läser allt mer sällan, och en avgörande skillnad mellan starka och svaga läsare handlar om regelbunden läsning. Brister i läsförmågan påverkar hela skolgången, och i förlängningen får det konsekvenser för hela livet. Tidig läs- och skrivinlärning måste därför prioriteras i skolan. Det är centralt att alla elever har tillgång till bibliotek med utbildad personal.

Språkkunskaper

Grundskolan behöver innehållsmässigt uppdateras vad gäller möjligheten att läsa språk. Bland kurserna i moderna språk dominerar spanska, franska och tyska. Stora språk såsom arabiska och kinesiska har dock vuxit i betydelse både i Sverige och globalt sett. Dessa, och även andra språk, är viktiga då många som bor i Sverige talar dessa språk. Språken är också viktiga av handelspolitiska skäl och för att man bättre ska kunna förstå den globala utvecklingen inom samhällskunskap och ekonomi.

Fler elever bör uppmuntras att börja läsa moderna språk och skolan arbeta för att fler ska fortsätta att läsa moderna språk. Högst andel elever som år 2010 läste moderna språk inom språkval fanns i årskurs 7. I årskurs 7 hade 83 procent av eleverna moderna språk som språkval. För årskurs 9 var andelen betydligt lägre, endast 66 procent. Liksom tidigare år var val av moderna språk vanligare bland flickorna. Skillnaden mellan könen var störst i årskurs 9 då andelen flickor som läste moderna språk var 12 procentenheter större än andelen pojkar.

Matematik

Vi vet att barn redan före skolstarten är intresserade av matematik. Förskolan ska möta detta matematikintresse hos barn genom lärande lek. Det är naturligt att matematik tillhör basämnen i grundskolan, att godkänt betyg utgör ett behörighetskrav till gymnasieskolan och att det är ett kärnämne i alla gymnasieskolans program. Matematikkunskaper hjälper oss att förstå sammanhang när det gäller såväl politiken och den ekonomiska utvecklingen i samhället som den egna privatekonomin. Det är allvarligt att svenska elevers kunskaper i matematik har försvagats kraftigt under ett antal år.

Fel! Okänt namn på

En satsning på matematik är mycket välkommen. Det är nu viktigt att genomförandet utgår från forskning och internationella erfarenheter.

Elever med utländsk bakgrund är överrepresenterade bland dem som har svårigheter i matematik. Lärare måste därför ha beredskap för att möta dessa. Matematikdelegationen fastslog också att ”matematikundervisning på elevens modersmål parallellt med undervisning på svenska [...] visat sig vara framgångsrik”. Ämnesundervisning på modersmål sker idag i mycket liten omfattning, på de flesta håll inte alls. Möjligheterna att utöka matematikundervisningen på modersmål bör stimuleras.

It i skolan

EU-kommissionen har listat åtta nyckelkompetenser för ett livslångt lärande. En av dessa är just digital kompetens. Digital kompetens är ett vitt begrepp som innefattar flera olika delar, från att ha kunskaper i hur man hanterar datorer, mobiltelefoner och programvaror till att utveckla en kritisk och reflekterande attityd till informations- och kommunikationsteknologi.

Det finns två huvudskäl till att förstärka arbetet med it i skolan. Det ena är det pedagogiska. Datorn är ett bra verktyg att bedriva undervisning med och it-användning stödjer de flesta ämnen och lärsituationer. Det andra handlar om skolans uppdrag att överbrygga digitala klyftor eftersom det fortfarande kommer att finnas grupper som inte har tillgång till eller goda förutsättningar att använda tekniken.

Sverige är ett av världens mest teknikutvecklade länder. Däremot har Sverige halkat efter jämfört med andra länder när det gäller utvecklandet av lärandet med stöd av digital teknik. Skolverkets uppföljning som presenterades våren 2009 visar att tillgången till it i skolan ökar men framförallt att det finns betydande skillnader mellan skolorna. Vi vill ha en modern skola för alla elever. Elevernas tillgång till it är en central del av detta. Staten har ett ansvar och detta måste tydliggöras i en nationell it-strategi för skolan. Det kommer att stärka Sverige som kunskapsnation.

Skapande skola

Skapande skola avser gälla hela grundskolan från 2011 och fokusera på barns och ungas eget skapande eller till att anlita professionella utövare i skolan. Under de tre verksamhetsår som hittills gått har långt från hälften av berörda elever arbetat med olika Skapande skola-aktiviteter. Vi anser att regeringens målsättning varit för låg och fortsatta satsningar på området är därför viktiga. Men det är också viktigt att veta att man satsar på rätt saker, och kan utvärdera resultatet.

Studie- och yrkesvägledning

Dagens ungdomar har stora förhoppningar om sitt framtida yrkesliv. De drömmer om att få utvecklande och intressanta jobb där de får möjligheter till självförverkligande samtidigt som de bidrar till helheten. Vi vill ge alla unga de bästa förutsättningarna för att erövra livet efter skolan. Men tyvärr krockar ibland drömmen om yrkeslivet med verklighetens arbetsliv. Många ungdomar har svårt att bilda sig en uppfattning om huruvida utbildnings- och yrkesval leder fram till deras mål. Regeringens politik som innebär att elevernas allt tidigare val påverkar deras framtida utbildningsmöjligheter ställer krav på en utökad och förbättrad studie- och yrkesvägledning.

Alla elever ska ha rätt till studie- och yrkesvägledning på sin skola. Studie- och yrkesvägledningen behöver tydliga nationella riktlinjer som definierar verksamheten och hur den ska bedrivas. Varje kommun ska ha en plan för studie- och yrkesvägledningsverksamheten. Det behövs professionella nätverk för erfarenhetsutbyte och gemensamma initiativ.

Skärpta villkor för alla skolor

De fristående skolorna är idag en stor och naturlig del av vårt skolväsende. När de fristående skolorna reglerades i början av 90-talet visste vi inte hur de skulle komma att utvecklas men idag ser vi ett stort behov av att modernisera regelverket kring de fristående skolorna. De fristående skolorna behöver veta vad som gäller och eleverna och deras föräldrar ska kunna känna trygghet i sitt skolval. De fristående skolorna behöver ett bra regelverk som är brett förankrat och därmed långsiktigt hållbart.

För att det ska vara kvaliteten och inte huvudmannaskapet som avgör hur väl en skola lyckas med sitt uppdrag, måste det vara lika villkor för kommunala och fristående skolor. Alla skolor oavsett huvudman ska vara öppna för alla elever och ska ha samma rättigheter och skyldigheter. Alla skolor ska verka under samma skollag, följa samma nationella läroplan och kursplan och tillämpa samma betygssystem.

Det finns en risk för att vinstdrivande fristående skolor utnyttjar sitt informationsövertag gentemot skolväljande familjer och sänker utbildningens kvalitet. Det finns också tecken på att så sker; lärartätheten bland de vinstdrivande fristående skolorna är betydligt lägre än i kommunala och icke vinstdrivande fristående skolor. Det finns som påtalat behov av att se över regelverket.

Alla skolor ska också ha samma krav på öppenhet, insyn och möjlighet till granskning från kommun och medborgare och meddelarfrihet för anställda. Politiken måste kunna påverka så att resurser inte slösas bort på överetablering – de ska gå till bättre undervisning. Kommunernas roll vid etablering av fristående skolor behöver således stärkas. Vi vill införa ett obligatoriskt sam-

Fel! Okänt namn på

råd mellan kommunen och huvudmannen när en fristående skola vill etablera sig.

Det finns idag mycket få krav på de huvudmän som vill starta en fristående skola. Vi vill skärpa kvalitetskraven för tillstånd så att inte oseriösa huvudmän får tillstånd att starta en skola. Vi föreslår därför en kunskapsgaranti för eleverna. Den innebär att det ska göras en självständig bedömning av Skolverket om skolan har förutsättningar att leva upp till skollagen redan innan skolan startar. Till exempel ska skolor visa att deras obligatoriska undervisning vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet – inte på religiös tro.

Idag kan Skolverket inte ingripa mot en misskött skola så länge den är föremål för rättslig prövning, och en prövning kan pågå under en lång tid. Kunskapsgaranti för eleverna ska därför också innebära att Skolverket med omedelbar verkan ska kunna stänga skolor som uppenbarligen missköts.

Vi vill utreda behovet av ökad granskning av skolors ekonomi och behovet av att föreslå nya åtgärder som kan vara nödvändiga för att ingripa i de fall där ekonomin använts på ett felaktigt sätt. Om fristående skolor gör en vinst ska den återinvesteras i verksamheten. Vi vill också införa en lag om investeringskydd som ska förhindra att våra gemensamma medel slösas bort vid avknoppning eller utförsäljning av skolor och förskolor.

Då vinsterna av att missköta skolverksamhet idag kan vara stora bör kraftfulla ekonomiska och juridiska påföljder kunna utdömas när ägare och skolledning missköter sina uppdrag, och om en fristående skola går i konkurs ska kostnaden för det inte kunna vältras över på kommunen.

Det måste bli lättare att välja skola utifrån god kunskap. Alla skolor ska delta i öppna jämförelser där man anger lärartäthet, andel behöriga lärare, resultat på nationella prov etcetera. Det behövs skärpta regler för marknadsföring av skolor så att det är relevanta saker skolorna får ”locka” med. Genom att stärka lärarnas ställning, föräldrarnas information och kommunernas insyn kan vi använda resurserna bättre och stärka möjligheten att välja utifrån fakta.

Förbud mot avgifter i skolan

Vi socialdemokrater vill se en avgiftsfri skola. Allt för många skolor tar idag ut återkommande avgifter som sammantaget innebär stora kostnader för familjer med knapp ekonomi. Dessutom förekommer det att elever förväntas betala stora summor för att delta i olika former av studie- och klassresor. Det är fortsatt oklart vad skollagens nya skrivningar om avgifter kommer att få för effekter. Vi anser att Skolinspektionen måste se till att förbudet mot skolvavgifter efterlevs och att normerna för de enstaka inslag som innebär obetydliga kostnader för eleverna, vilket skollagen ger utrymme för, ska utvärderas. Regeringen eller den myndighet regeringen så beslutar ska ha rätt att utfärda bindande direktiv för vad den maximala kostnaden per läsår ska kunna innebära.

Modern elevhälsa

Vi vill rikta särskilda insatser till de barn som har extra stora behov. Många barn med psykiska problem behöver hjälp och stöd i ett tidigt skede, och då behövs en välfungerande elevhälsa. Skolan ska vara en hälsofrämjande miljö. En god hälsa är en förutsättning för lärande och elever som under sin uppväxt anammar en hälsofrämjande livsstil behåller ofta den som vuxna. En god hälsa är också en förutsättning för lärande. Alla elever ska ha rätt till goda näringsriktiga skolmåltider och alla elever behöver röra på sig varje dag. Skolidrotten behöver utformas så att den stärker alla elevers lust att röra på sig.

Studiero

Den svenska skolan ska stå för absolut nolltolerans mot mobbning och kränkande behandling. Det är helt oacceptabelt att en enda elev ska behöva gå till skolan och vara rädd för att utsättas för mobbning och kränkningar. Elever som blivit utsatta för mobbning berättar ofta om att de utsätts för en andra kränkning när de inte tas på allvar och inte blir trodda av de vuxna i sin närhet. Vi behöver förstärka arbetet mot mobbning, kränkningar, trakasserier och diskriminering i skolan. För att skolorna ska ha möjlighet att kunna genomföra ett lyckat arbete mot mobbning krävs kvalitetssäkrade och evidensbase- rade antimobbningssatser och kunskap och kompetens om mobbningsmekanismer. Lärare och annan skolpersonal behöver få den kunskap och kompetens som krävs för att kunna arbeta såväl förebyggande mot mobbning som att kunna hantera reella mobbningssituationer. Vilka metoder som fungerar måste beforskas och utvärderas.

Vi har under flera år föreslagit att en ”lex Sarah” ska införas i skolan som innebär att all skolpersonal oavsett huvudman ska vara skyldig att rapportera missförhållanden i skolan eller om läroplanen eller värdegrunden inte följs, däribland om skolan inte får stopp på de kränkningar och trakasserier en elev utsätts för. En utredning har nu lämnat ett betänkande i frågan och vi ser fram emot ett konkret förslag på lagstiftning från regeringen. Vi vill se över en skärpning av lagen om skolors skyldighet att agera mot mobbning så att skolor blir skyldiga att få stopp på mobbningen inom en viss tidsperiod och att eleven annars kan kräva skadestånd.

Gemensamma ordningsregler ska utarbetas av elever, föräldrar och personal tillsammans, och detta ska framgå av skollagen. Alla beslut om skolan ska i grunden utgå från elevens rätt till kunskap, bildning och demokratisk fostran. Elevinflytandet behöver därför öka – inte minska ytterligare.

Sex- och samlevnadsundervisningen i skolan är av stor betydelse för hur kränkningar som har sin grund i kön och sexualitet får utrymme.

Fel! Okänt namn

En jämställd skola

En jämställd skola är en skola där både flickor och pojkar trivs, utvecklas och lär sig mycket.

I skolan finns betydande skillnader i prestationer, upplevelser och preferenser mellan grupperna flickor respektive pojkar. Pojkar presterar i genomsnitt sämre än flickor, och får därför sämre betyg. Programvalen till gymnasiet är könsstereotypa – särskilt valen till de yrkesförberedande programmen. Flickor är mer stressade i skolan och mår generellt sämre i tonåren.

Det är en utmaning för skolan att bryta de könsnormer som grundläggs utanför skolans väggar. Om jämställdhetsarbetet i skolan ska bli effektivt måste det bedrivas kontinuerligt och inte i projekt för en begränsad tid vare sig nationellt eller på den enskilda skolan. Jämställdhetsarbetet i skolan bör bedrivas enligt principen om jämställdhetsintegrering.

Det finns ett behov av att förstärka den del av jämställdhetsarbetet som handlar om ämnesstoffet och ämnesdidaktiken. Ämnesstoffet måste spegla både kvinnors och mäns erfarenheter. Om skolan via läroböckerna och undervisningen i de olika ämnena ger en enkönad bild av exempelvis historien, litteraturhistorien eller samhällskunskapen, innebärande att i huvudsak endast männens erfarenheter representeras, så är detta ett allvarligt jämställdhetsproblem. Ämnesdidaktiken och arbetssätten i skolan bör så långt möjligt bygga på evidens, och varieras för att passa elevers olika sätt att lära. Jämställdhet är ett kunskapsområde och lärare behöver kunskaper för att kunna anlägga jämställdhetsperspektiv på ämnesinnehållet och ämnesdidaktiken i skolan.

Lärande hela dagen

Vi vet att fritids är omtyckt och viktigt för många barn och föräldrar. Fritids stödjer barn generellt och ger en vettig fritidssysselsättning. Men vi vet också att föräldrar på många håll oroar sig över stora och dramatiskt växande barngrupper och vad detta innebär för kvaliteten. Det är viktigt att vända utvecklingen och inse att fritids kan spela en viktig roll i barns utveckling och för att uppnå kunskapsresultat i skolan. Fritids bör ge barnen möjlighet till läxläsning om skolan inte ordnar det på annat sätt.

Vi vill uppmuntra föreningslivet att samverka nära med fritids så att barnen kan få ägna sig åt olika föreningsaktiviteter. Det kan röra sig om till exempel fotboll, teater och dans. På det sättet får de barn som idag inte har möjlighet att ägna sig åt dessa aktiviteter en chans att göra det. Detta kan också vara ett sätt att minska trycket på föräldrarnas tid och ekonomi och därmed underlätta vardagslivet för barnfamiljer.

Självstyrande skolor

I flera kommuner finns idag så kallade självstyrande skolor. Det innebär att kommunala skolor får en ökad organisatorisk och administrativ frihet gentemot den kommunala förvaltningen. De självstyrande skolorna arbetar mycket målmedvetet med att involvera personal, elever och föräldrar i skolornas utvecklingsarbete samt att öka insynen från dessa. Vi vill att erfarenheterna och resultaten i dessa skolor nogga ska dokumenteras och utvärderas, för att se hur de kan utveckla andra kommunala skolor.

Elevinflytande

Ska skolan lyckas anpassa undervisningen till varje enskild elevs unika behov krävs ett ökat elevinflytande i vardagen och en dialog i klassrummet. Elever som är delaktiga och får ta ansvar skapar också en tryggare skola och en bra studiemiljö.

Stockholm den 5 oktober 2011

Mikael Damberg (S)

Louise Malmström (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Gunilla Svantorp (S)

Håkan Bergman (S)

Thomas Strand (S)

Adnan Dibrani (S)